

לא תנסו

לא תנסו את ה' אלהיכם כאשר נסיתם במִסָּה: (דברים ו טז).¹

רמב"ן דברים פרק ו פסוק טז

"לא תנסו את ה' אלהיכם" - פירוש כאשר נסיתם במסה. שלא תאמר אם יש ה' בקרבנו לעשות לנו נסים, או שנצליח בהיותנו עובדים לפניו ונשבע לחם ונהיה טובים, נשמור תורתו. כי הכוונה שם כך היתה, שאם יראו שהשם יתן להם מים בנס מאתו² - ילכו אחריו במדבר. ואם לא - יעזבוהו.³ ונחשב להם לעון גדול, כי אחרי שנתאמת אצלם באותות ובמופתים כי משה נביא השם ודבר ה' בפייה אמת, אין ראוי לעשות עוד שום דבר לנסיון. והעושה כן איננו מנסה הנביא, רק השם יתברך הוא מנסה: לדעת היד ה' תקצר.⁴ ולכך אסר לדורות לנסות התורה או הנביאים, כי אין ראוי לעבוד השם על דרך הסתפק או שאלת מופת ונסיון. כי אין רצון השם לעשות נסים לכל אדם ובכל עת. ואין ראוי לעבדו על מנת לקבל פרס, אלא אולי ימצא בעבודתו ולכתו בדרכי התורה צער ואסון וראוי שיקבל הכל במשפט צדק, ולא כאשר אמרו אוילי עמנו וכי הלכנו קדורנית מפני ה' (מלאכי ג יד).⁵

ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה סד

והמצוה הס"ד היא שהזהירנו מנסות ייעודיו וייחולו יתעלה, שיעדו וייחלו אותנו בהם נביאיו על צד שנסתפק בהם, אחר שנדע אמיתת נבואת הנביא שיספר בהם. והוא אמרו יתעלה (ואתחנן ו) לא תנסו את ה' אלהיכם כאשר נסיתם במסה:⁶

¹ במקרא נאמר "לא תנסו" בהקשר ברור עם הניסיון שבני ישראל ניסו את הקב"ה במסה ומריבה. ראה שמות יז ז: "וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מִסָּה וּמְרִיבָה עַל רִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נִסְתָּם אֶת ה' לֵאמֹר הֲיֵשׁ ה' בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין". וכן דברים לג ח: "וּלְלוּי אָמַר תִּמְיָךְ וְאוֹרֶיךָ לְאִישׁ חֲסִידְךָ אֲשֶׁר נִסִּיתוּ בְּמִסָּה תְרִיבָהוּ עַל מִי מְרִיבָה". ובדברים ט כב בלשון הכעסה ולא ניסיון: "וּבִתְבַעְרָה וּבְמִסָּה וּבִקְבַרְתָּ הַתְּאֵהָ מִקְצָפִים הֵייתָם אֶת ה'". וגם כאן, בציווי לדורות, מוזכר האירוע של מסה כדגם לאיסור ולכל מי שאומר "לא תנסו" בקצרה, אפשר לומר: "שפיל לסיפיה דקרא" (ברכות י ע"א ועוד). - קרא את הפסוק עד סופו. אך דא עקא, שמה שקרה שם, במסה, לא ברור בדיוק (ראה מפרשי המקרא על הפסוקים שהבאנו), לפיכך "לא תנסו" של הראשונים חז"ל והמדרש מתחיל במסה, אך הולך בדרכו הפרשנית והאגדית (במסע שלו) ומתחבר לסיפורי מקרא אחרים כמו גדעון, משה, אליהו, מיכה ועוד.

² אבן עזרא: "שיעשה כל צרכנו".

³ שלא תאמר כל זאת. ומה נעשה עם דברי יעקב בראש פרשת ויצא: "אם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמְרֵנִי בְּדֶרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי הוֹלֵךְ וְנִתֵּן לִי לֶחֶם לֶאֱלֹל וּבְגֵד לְלַבֵּשׁ: וְשָׁבְתִי בְשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים"? נראה כאילו המשך דברי רמב"ן מכוונו, בין השאר, לענות על שאלה זו שגם אם הוא לא מזכיר אותה בפירוש, היא מהדהדת ברקע. וכבר הארכנו לדון בנדר יעקב בדברינו [אין הבטחה לצדיק בעולם הזה](#), בפרשת ויצא. ראה גם דברינו [הגר שביקש להיות כהן גדול](#) בפרשת במדבר. "והדברים עתיקים".

⁴ ובפירושו לדברים ט כב: "וּבִתְבַעְרָה וּבְמִסָּה ... מִקְצָפִים הֵייתָם אֶת ה' " אומר רמב"ן: "והנה החטא לנסות את השם הוא חטא גדול ואשמה רבה, כאשר הזהיר ממנו לא תנסו את ה' אלהיכם". ראה דברינו [מסה ומריבה](#) בפרשת בשלח. ומי הוא שננזף בפסוק: "היד ה' תקצר"? משה! רבם של כל הנביאים. ראה פקוקיו של משה גם בשמות רבה ב, ד, ג, כב בתחילת שלחוחות.

⁵ משפט המפתח בדברי רמב"ן הוא: **כי אין רצון ה' לעשות נסים לכל אדם בכל עת** (השווה עם דבריו בראש פרשת שלח לך: "כי הכתוב לא יסמוך על הנס"). אמנם בעבר היו נסים, היו אותות ומופתים והם משמשים בסיס לאמונתנו, אלא שהיום, אחרי שכבר נתאמתו דברי ה' ונבואת משה, אין צורך באותות מופתים וניסיונות נוספים. ראה איך רמב"ן גולש גם לעניין שכר, עבודת ה' שלא על מנת לקבל פרס וצידוק הדין. שילוב כזה נמצא גם בספר החינוך (מהדורת שעוועל) מצווה תכה - לא תנסו: "שנמנענו שלא לנסות יותר מדאי הנביא המיסר את העם והמלמדם דרכי התשובה אחר שנדע אמיתת נבואתו, ועל זה נאמר לא תנסו את ה' אלהיכם כאשר נסיתם במסה, כלומר לא תנסו גמולי השם ועונשיו שהודיע לכם על ידי נביאיו על צד שתסתפקו בהם". ראה עוד סיום דברי רמב"ן על הפסוק שלנו, בו הוא חוזר ומסכם את דבריו לעיל ומוסיף, אגב אורחא, את נושא טעמי המצוות: "ולכך אמר הכתוב בכאן, שמור תשמרו מצותיו ועדותיו, שהם הנסים שעשה לכם מכבר להיות לכם לעדות כגון הפסח והמצוה והסוכה, ותשמרו חקיו אע"פ שלא תדעו טעמם, כי באמת ייטב לכם בסוף, אין צורך לנסיון בתורה ובמצוות אחרי שכבר נתאמת אצלכם שהוא מאתו יתברך. וכן בכל דבר נביא המנוסה והמוחזק בנביא אמת באותות ובמופתים כדין התורה, לא תנסו את דבריו בכל גמול ובכל עונש שיאמר לכם, ולא תסתפקו ביכולתו יתעלה, אבל האמינו בתורתו ותאמינו בנביאיו והצליחו. והנה הבטיח כי סוף הכבוד לבוא בירושת הארץ ונצוח האויבים, כי היא הטובה הגדולה, והצריכה לאותו הדור. ואחרי כן אמר, כי גם לדורות הבאים אין צורך לנסיון בעשיית המצוות, אלא שישאלו מאבותיהם וזקניהם ויגידו להם אמיתת התורה והמצוות, כאשר יפרש (פסוק כ) כי ישאלך בנך וגמר הפרשה".

⁶ אצל הרמב"ם "לא תנסו" מתמקד באמונה בנביא אמת שהתבררה לנו נבואתו ובשרשרת המסורת והאמונה העוברת מדור לדור. ראה דבריו גם בהלכות יסודי התורה פרק י הלכה ה: "נביא שהעיד לו נביא אחר שהוא נביא הרי הוא בחזקת נביא ואין זה השני צריך חקירה. שהרי משה רבנו העיד ליהושע והאמינו בו כל ישראל קודם שיעשה אות. וכן לדורות, נביא שנודעה נבואתו והאמינו בדבריו פעם אחר פעם או שהעיד לו נביא והיה הולך בדרכי הנבואה אסור לחשב אחריו ולהרהר בנבואתו שמא אינה אמת. ואסור לנסותו יותר מדאי ולא נהיה הולכים ומנסים לעולם שנאמר לא תנסו את ה' אלהיכם כאשר נסיתם במסה שאמרו היש ה' בקרבנו אם אין. אלא מאחר שנודע שזה נביא יאמינו וידעו כי ה' בקרבם ולא ירהרו ולא יחשבו אחריו, כענין שנאמר וידעו כי נביא היה בתוכם". שים לב להבדל הדק בין רמב"ן לרמב"ם בעניין אי הצורך להעמיד את הנביא בניסיון ואזכור (או אי אזכור) היחס לאותות ומופתים. אצל רמב"ן יש אותות ומופתים, גם בנביא אמת, וגם כביכול כלפי הקב"ה. אותות ומופתים הם חלק בלתי נפרד מהאמונה, אלא שהיום, לאחר שכבר ראינו מהם (אבותינו ספרו לנו) ונתבררה אמיתת הנבואה ותורת משה, אין בהם צורך ואין

ספר חובות הלבבות שער ד - שער הביטחון פרק ד

וכן אין ראוי לאדם להיכנס בסכנות בביטחונו על גזרת הבורא, וישתה סמי המות או שיסכן בעצמו להילחם עם הארי והחיות הרעות ללא דוחק, או שישליך עצמו בים או באש והדומה לזה ממה שאין האדם בטוח בהם ויסכסם בנפשו. וכבר הזהירנו הכתוב מזה במה שאמר: "לא תנסו את ה' אלהיכם".⁷

מסכת תענית דף ט עמוד א

אשכחיה רבי יוחנן לינוקא דריש לקיש. אמר ליה: אימא לי פסוקיך! - אמר ליה: "עשר תעשר".⁸ אמר ליה: ומאי עשר תעשר? - אמר ליה: עשר בשביל שתתעשר. - אמר ליה: מנא לך? - אמר ליה: זיל נסי. - אמר ליה: ומי שרי לנסוייה להקב"ה? והכתיב: "לא תנסו את ה'!" - אמר ליה: הכי אמר רבי הושעיא: חוץ מזו, שנאמר: "הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחונני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די" (מלאכי ג ט).⁹

ספר אור זרוע ח"א - הלכות שליח ציבור סימן קיג

תשובה מהרב רבי אליעזר מביה"ם להרב רבי יהודה חסיד זצ"ל בדבר שכירות החזנים ונתינת חוקים .... וכאשר נתרשלו בימי עזרא ביטל יוצרנו מצות שפתיו לא תנסו וצוה על ידי מלאכי לבוחנו בזאת להיות טרף בביתו מצוי למשרתי מקדשו.¹⁰

ירושלמי מסכת יומא פרק א הלכה ד

תני: לא היו מניחין אותו לוכל,¹¹ לא חלב ולא ביצים ולא גבינה ולא בשר שמן ולא יין וישן ולא קונדיטון ולא גריסין של פול ולא עדשים. שמואל אמר: ולא אתרוג ולא כל דבר שהוא מרגיל לזיבה. אף על פי כן היו קורין עליו את הפסוק הזה "אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו" (תהלים קכז א). ולא מן הניסים שהיו נעשין בבית המקדש הן? אמר רבי אבון: על שם לא תנסו.¹²

לדרוש אותם. אצל רמב"ם אין אזכור כלל של אותות ומופתים, רק העדות מנביא לנביא (והיום מחכם לחכם?). והדוגמא הטובה ביותר היא יהושע. וכבר הרחבנו בנושא זה בדברינו [ונתן אליך אות או מופת](#) בפרשת ראה.

⁷ בדרך זו, ש"לא תנסו" הוא לעניין הכנסת האדם את עצמו בסכנה, הולך גם הכוזרי מאמר ה אות כ וכג (ושם גם סכנת איבוד הביטחון בה), דרשות אבן שועיב פרשת שלח לך, ספר אורחות צדיקים שער השמחה ועוד. ובדרך של ציפייה לשכר, שכבר ראינו לעיל בדברי רמב"ן וספר החינוך, הולכים ראשונים נוספים כמו שערי תשובה לרבינו יונה שער ג, ספר יראים סימן ססא ועוד. ראה ספר יראים שם שמעמת את האיסור לא תנסו עם הגמרא בפסחים ח ע"א: "האומר סלע זו לצדקה כדי שאחיה אני ובני הרי זה צדיק גמור". כללו של דבר, ראינו עיסוק רב בראשונים בנושא "לא תנסו" במגוון רחב של פירושים: אמונה בנביא, הצורך באותות, ציפייה לשכר וגמול, כניסה לסכנה ואפילו טעמי המצוות. איפה חז"ל, התלמודים והמדרשים?

⁸ "עֶשֶׂר תַּעֲשֶׂר אֶת כָּל תְּבוּאֹת זֶרְעֶךָ הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה שְׁנֵה שְׁנָה" (דברים יד כב) והוא דין מעשר שני כפי שעולה מהפסוקים שם. ובהמשך, בפסוק כד שם: "כִּי יִבְרַךְ ה' אֱלֹהֶיךָ" וזה בהחלט קשור להמשך הדרשה כפי שנראה. יש שכר וגמול.

⁹ היכן התקיימה בחינה זו של מתן מעשרות שמעשיר את בעליו? בדורו של חזקיהו שעליו נאמר: "יראת ה' היא תתהלל - זה דורו של חזקיהו" (סנהדרין כ ע"א). ראה מדרש תנחומא (בובר) פרשת ראה - הוספה סימן א: "עשר תעשר ... שנה בשנה (דברים טו כ). אם הוצאת מעשר בשנה זו, אתה זוכה לשנה אחרת. אמר רבי אבא בר כהנא: קשה של מעשרות בכל התורה. כתיב: לא תנסו את ה' אלהיכם (דברים ו טז), ובמעשרות כתיב: הביאו את כל המעשר ... ובחונני נא בזאת (מלאכי ג ט). ומי בחן המעשרות? דורו של חזקיהו, שנאמר: וְיִדְרֹשׁ חֲזַקְיָהוּ עַל הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם עַל הָעֲרֻמוֹת: וַיֹּאמֶר אֵלָיו עֲזָרְיָהוּ הַלֵּהן הָרֹאשׁ לְבֵית צְדוֹק וַיֹּאמֶר מִהַחֲל הַתְּרוּמָה לְבֵית ה' אָכֹל וְשָׂבֹעַ וְהוֹתֵר עַד לְרֹב כִּי ה' בְּרַךְ אֶת עַמּוֹ וְהוֹתֵר אֶת הַקְּהוֹן הַזֶּה (דברי הימים ב לא ט-י). ראה גם דברים רבה ג: "מעשה בר' פנחס בן יאיר שהלך לעיר אחת והיו העכברים אוכלים בתחומה של אותה העיר. באו ובקשו הימנו. מה עשה רבי פנחס בן יאיר? אמר להן: למה אין אתם מפרשין מעשרותיכם כראוי? מבקשין אתם שנערוב אתכם שאם אתם מפרשין מעשרותיכם כראוי אין עכברים אוכלין עוד? אמרו לו: אין. ערב אותן והלכו העכברים ולא נראו עוד". חזרה לגמרא בתענית הנ"ל. זה האזכור האחד והיחיד בכל התלמוד הבבלי של "לא תנסו" (להלן נראה אזכור יחיד גם בירושלמי). לא תנסו בכל מקום - אבל במעשרות כן. מה כלול בלא תנסו? מה גרדי איסור זה? אין לנו כמעט שום מידע בגמרא ובמדרשים, אלא דברי הראשונים שהבאנו לעיל. האם היה העניין כה פשוט בעיניהם?

¹⁰ בתשובה זו דן האור זרוע (ר' יצחק ב"ר משה מהעיר וינה [אוסטריה] נולד בערך בשנת ד"א תתק"מ [1180]), ונפטר שם בערך בשנת ה"א י' [1250]) בנוהג לשכור שליח ציבור ושאר משמשים בקודש שמקבלים שכר בעוד שלכאורה עבודה כזו היא תחליף לעבודת המקדש וצריכה להיעשות בחינם. הוא מסתמך על כך שגם בעבודת בית המקדש, שהיא "עבודת ה' חמודה בפי כל" שהתחור בה ובכל זאת הכהנים קבלו שכר כמו שכתוב בתורה: "כי שכר הוא לכם חלף עבודתכם באוהל מועד" (במדבר יח לא). ולא עוד, אלא שבימי עזרא, כשנתרשלו בעבודת המקדש, חרג הנביא מהאיסור של "לא תנסו" והתיר לבחון את ה' על מנת שביאו תרומות ומעשרות למקדש ולכהנים המשמשים בקודש. אי לכך, נראה להתיר גם כאן כי אחרת חס וחלילה: "ישארו בלי תורה ובלא תפילה ובלא מורה צדק". ועכשיו שמתר לתת להם שכר (ואולי אפילו לבחון את הקב"ה דרך זה?), מקבלת מחויבותם לעבוד ולשרת כדבעי, משנה תוקף. ראה דברינו על עשרים וארבע מתנות כהונה, [האוכל מן הקור לוקה מן הקורה](#) בפרשת תזריע.

¹¹ לאכול.

¹² כמו בתלמוד הבבלי, גם בתלמוד הירושלמי לא מצאנו התייחסות לאיסור של "לא תנסו" במשמעות ההלכתית המקובלת, אלא רק בהקשר עקיף של עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים והשמירה עליו שלא ייפסל לעבודה. ראה פירוש רבנו יונה על מסכת אבות פרק ה משנה ה: "עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש ... לא נראה זבוב בבית המטבחים ... ולא אירע קרי לכהן גדול

ספר האמונות והדעות מאמר ז

וכמצאנו לאמרו: "ובחנוני נא בזאת" (מלאכי ג י), אחר אמרו "לא תנסו את ה' " (דברים ו טז). הפרש, והוא שהבחינה על שני פנים: אחד מהם, יכולת הבורא היוכל על הדבר אם לא. וזה הוא האסור כאשר אמר: "וינסו אל בלבבם ... היוכל אל לערוך שולחן במדבר" (תהלים עח יח-ט).¹³

והשני, בחינת האדם עניינו אצל הבורא, היש לו אצלו מעלה יתירה אם לא, אחר שהוא מודה שהוא יכול על המעשה ההוא. וזה מותר כאשר אמר בגדעון: "ויאמר גדעון אל האלהים אם ישך מושיע בידי את ישראל אנסה נא רק הפעם בגזה" (שופטים ו לו) וגוי' והוא כמו שאמרו: "בחנוני נא בזאת" (מלאכי ג י).¹⁴

ישעיהו פרק ז פסוקים י-יג

ויסוף ה' דבר אל אֶחָז יֵאמֶר: שָׁאֵל לְךָ אוֹת מֵעַם הַיְיָ אֱלֹהֶיךָ הַעֲמֵק שְׁאֵלָה אוּ הִגַּבְהָ לְמַעַלָּה: וַיֹּאמֶר אֶחָז לֹא אֶשְׁאֵל וְלֹא אֶנְסֶה אֶת ה': וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ נָא בַּיַּת דָּוִד הַמְעַט מִכֶּם הַלְאוֹת אֲנָשִׁים כִּי תִלְאוּ גַם אֶת אֱלֹהֵי: ¹⁵

מדרש תנחומא (בובר) פרשת ויצא סימן יד

באחו כתיב: "ולא עשה הישר בעיני ה' אלהיו כדוד אביו" (מלכים ב טז ב), אמר לו ישעיה: "שאל לך אות מעם ה' אלהיך העמק שאלה" (ישעיה ז יא), שיחיו המתים או שיעלה קרח משאול. "או הגבה למעלה" (שם), תבקש שירד אליהו מן השמים. אמר לו: יודע אני שיש בו כח לעשות. אבל איני רוצה שיתקדש שם שמים על ידי, שנאמר: "ויאמר אחז לא אשאל ולא אנסה את ה' " (שם שם יב).¹⁶

ביום הכפורים - כדי שלא יצטרך לסגן. ואע"פ שהיו יודעין שלא יארע לו קרי היו ממנין את הסגן שאין סומכין על הנס משום לא תנסו, כדאיתא בירושלמי". וכך פירש גם במגן אבות לרשב"ץ על משנה זו. אין סומכין על הנס אפילו במקום המיועד לנסים כמו בית המקדש. זה הפירוש של "לא תנסו", עפ"י הירושלמי, שיטת ר' אבון. ראה שם בהמשך שיטה אחרת שזה אחד ההבדלים בין בית ראשון (שבו היו נסים) ובית שני שבו היו הדברים יותר בדרך הטבע: "אמר רבי יוסי בי רבי בון: כאן בראשון וכאן בשני".

¹³ ר"ס ג מוסיף כאן את הפסוק בתהלים עח המזכיר את ניסיונות בני ישראל את ה' במדבר. נראה שברקע דבריו עומד המדרש הבא בפסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) פרשה ג: "כל הנחשלים אחריו - אמר ר' יצחק: כל המלחשים אחריו. ר' יודה ור' נחמיה ורבינן. ר' יודה אמר: אמרו: אם ריבון על כל מעשיו כדרך שהוא ריבון עלינו - נעבדנו. ואם לאו - נמרוד בו. ור' נחמיה אמר: אמרו: אם מספיק לנו את מזונותינו כמלך שהוא שריו במדינה ואין המדינה חסירה כלום - נעבדנו. ואם לאו - נמרוד בו. ורבינן אמרו: אמרו: אם משיחין אנו בלבבינו והוא יודע מה אנו משיחין - נעבדנו. ואם לאו - נמרוד בו. ר' ברכיה בשם ר' לוי: בליבן היו משיחין והקב"ה נותן את שאלתם. ומה טעמו? וינסו אל בלבבם לשאול אוכל לנפשם (תהלים עח: יח), מה כתיב תמן? ויאכלו וישעבו מאד ותאותם יביא להם (שם שם טט).

¹⁴ גדעון מנסה את הקב"ה פעמיים עם גיזת הצמר והטל (ראה שופטים ו לו-לט), אחרי שכבר קבל אות מה' (שם טז-כד), עלתה אש מהצור והוא ראה את מלאך ה' פנים אל פנים. עם בעיה זו מתמודד ר' סעדיה גאון (רס"ג). ראה פירוש רד"ק שופטים ו לט שהביא את דברי רס"ג אלה ומסכם כך: "אבל גדעון לא היה לו ספק ביכולת הבורא אלא רצה לנסות אם הוא ראוי לנס גדול כזה". ראה גם רש"י מסכת תענית ד ע"א, כיצד הוא מסנגר על גדעון בהשוואה לאחרים ששאלו שלא כהוגן: "וגדעון ששאל למנוע טל מעל הארץ ובגזה לבדה יהיה - אין זה שלא כהוגן, ומה תקלה יש אם יחסר העולם טל לילה אחת לבד?". עניין הניסיון שגדעון עורך לקב"ה כלל לא עולה לדיון אצל רש"י, רק ההשוואה עם אלה ששאלו שלא כהוגן (אליעזר, שאול ויפתח, ראה דבריו [נחש אליעזר](#) בפרשת חיי שרה [ובת יפתח בפרשת בחוקות](#)). ראה עוד פירוש דעת מקרא (יהודה אליצור) שגדעון היה במצב מאד קשה לאחר התבוסה הראשונה במלחמה של שבטי הצפון נגד מדין בה נהרגו גם אחיו (פירוש דעת מקרא שופטים ו לה). אבל המעניין מכל הוא פירוש רס"ג עצמו שמקשר זאת עם דברי הנביא "בחנוני", היינו שמותר לבחון את ה'. גדעון הוא כמו "בחנוני". בכך הוא חולק על הגמרא בתענית שמגבילה את "בחנוני" רק למקרה של מעשרות. ספר אור זרוע מרחיב את "בחנוני" של הנביא מלאכי לשאר ענייני מקדש ומקדש מעט ומשמשים בקודש ואילו רס"ג מסנגר בקו זה על גדעון ומרחיב את משמעות "בחנוני" הרבה מעבר לענייני מעשרות ותרומות ועבודת הקודש. אבל נראה שגם אחרי הרחבה זו יסכים רס"ג לקו העקרוני שהתוו רמב"ן ורמב"ם ושגדעון איננו תקדים לכל אדם.

¹⁵ מה קורה כאן? ישעיהו פונה לאחז שיבקש אות מהקב"ה ואילו אחז, המלך הרשע, זה שבנוסף לחטאיו שבמקרא סגר עפ"י חז"ל את בתי מדרש וביקש להשכיח תורה מישראל (ירושלמי סנהדרין פרק י הלכה ב, בראשית רבה מג ג, ויקרא רבה יא ז), מתעקש שלא לנסות את הקב"ה! והנביא מננה סירוב זה להלאות את ה'! ראה בראשית רבה מד ח, פרשת לך לך באיזו חברה טובה נמצא אחז: "ויאמר אברם מה תתן לי, אמר רבי יונתן: ג' אנה אמר בהם שאל ואלו הן, שלמה, ואחז, ומלך המשיח, שלמה דכתיב (מלכים א ג) בגבעון נראה ה' אל שלמה בחלום הלילה ויאמר אלהים שאל מה אתן לך, אחז דכתיב (ישעיה ז) שאל לך אות מעם ה', מלך המשיח, דכתיב ביה (תהלים ב) שאל ממני ואתנה גוים נחלתך".

¹⁶ ובאגדת בראשית (בובר) פרק מט: "אמר לו ישעיה: העמק שאלה או הגבה למעלה (ישעיה ז יא), אמר לו מבקש אתה שיחיו המתים, או שיעלה קרח, או שירד אליהו, אמר לו אחז: יודע אני שיש בך כח לעשות, אלא איני מבקש שתתכבד בשבילי", שנאמר: ויאמר אחז לא אשאל ולא אנסה את ה' ". שישעיהו לא יתכבד בכך שהאותות שהציע יתקיימו! ראה גם מדרש תהלים (שוחר טוב; בובר) מזמור ב שמוסיף לרשימת השואלים החיוביים שמנה בראשית רבה (בהערה הקודמת) גם את: "יעקב, שנאמר: אם יהיה אלהים עמדי וגו' וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך - מכלל שאמר לו: שאל". ולגבי אחז שסירב לשאול ולנסות את הקב"ה הוא אומר: "ולמה נקרא שמו אחז? שאחז אותו מלהביא טובה לעולם". מה פשר עניין זה? צבוע ורשע ככל שיהיה, האם לא צדק אחד ונהג כדיון התורה: "לא תנסו את ה' אלהיכם"? נראה שהמקרה של אחז הוא יוצא דופן. ישעיהו רצה לעשות מופת מיוחד, כאלהו בהר הכרמל, כמשה אצל דתן ואבירם, כגדעון, בבחינת: "עת לעשות לה' הפרו תורתך". ראה [דברינו בנושא זה](#) במגילת רות. אחז אינו מוכן לקדש שם שמים ופתאם נעשה "צדיק הרבה". ועכ"פ, בזכות הפסוק: "שאל לך אות מעם ה' ", נדרשו המדרשים לאותם ששאלו אות כהוגן ונכללו ברשימה החיובית גם אברהם ויעקב, שמדרשים אחרים מותחים עליהם ביקורת של חסר אמנה כששאלו מה ששאלו. ראה דברינו [אין הבטחה לצדיק בעולם הזה](#) בפרשת ויצא.

בראשית רבה פרשה נה סימן ג

"ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם" - רבי אבון פתח: "באשר דבר מלך שלטון ומי יאמר לו מה תעשה" (קהלת ח ד). אמר ר' אבון: [משל] לרב שהיה מצוה לתלמידו ואומר לו: "לא תטה משפט" והוא מטה משפט, "לא תכיר פנים" והוא מכיר פנים, "לא תקח שוחד", והוא לוקח שוחד. אמר לו תלמידו: רבי, אתה אומר לי "לא תלוה בריבית" ואת מלוה בריבית? לך מותר ולי אסור? .... כתוב "לא תנסו את ה' אלהיכם" - "והאלהים נסה את אברהם"¹⁷

שבת שלום**ושנזכה לראות בנחמת ציון, גאולת ישראל ובנין ירושלים
מחלקי המים**

מים אחרונים: ראה ילקוט שמעוני רמז תתמה בפרשתנו על דוד שביקש מה' שיעמיד אותו בניסיון על מנת להוכיח שהוא טוב מהאבות: "לא תנסו את ה' אלהיכם ... אמר דוד: אני עשיתי לעצמי ... בחנני ה' ונסני צרפה כליותי ולבי (תהלים כו ב) שאיני מן הראשונים .. אדם באשתו לא עמד, אני עומד. נח נשתכר, ואני כוס ישועות אשא. אברהם חנן את המלכים ואני עד הכרית כל זכר באדום ... יעקב הריב עם המלאך ואני נצחתי אותו ... שמעון ולוי קנאו בשכם ואני בגלית ... יוסף יפה תואר ואני איש תואר ... בחנני ה' ונסני. א"ל המקום: לא תוכל לעמוד". אמירה זו של דוד "בחנני ה' ונסני" היא לכאורה קריאת תיגר על "לא תנסו" ועניין שיש לדון בו בפני עצמו, ראה סנהדרין קז ע"א, במדבר רבה יח כא ועוד.

¹⁷ מדרשים רבים יש לנו המעלים שאלות ותהיות לגבי העקידה והצורך לנסות את אברהם. וזה, אולי, הבולט והחריף מכולם. לכאורה, מה הקשר? הקב"ה בוחן את האדם ומנסה אותו - "ה' צדיק יבחן" (תהלים יא ה) ואילו האדם לא מנסה את הקב"ה - לא תנסו. עשרה ניסיונות נתנסה אברהם ונמצא שלם, שזה סמל האמונה. ומנגד, עשרה ניסיונות ניסו אבותינו את הקב"ה במדבר, שזה סמל המרי והכפירה. למה חייבת להיות סימטרייה? ולא היא, אומר המדרש שלנו. אתה ציווית "לא תנסו", אל תעמיד אתה אותנו בניסיונות! ודאי לא כאלה מסוג של עקידת בנים. וכבר הארכנו לדון בנושא זה בדברינו [פרא בסיליוס נומוס אגרפוס](#) בפרשת וירא. והצבענו, בפרט, על השבועה שאברהם משביע לקב"ה, בסוף פרשת העקידה, שלא ינסה אותו עוד (וכבר קדם לו נח בסוף המבול) ראה דברינו שם.